

Periodisme de Dades

Codi: 104991
Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2501933 Periodisme	OB	3	1

Professor/a de contacte

Nom: Santiago Giraldo Luque

Correu electrònic: santiago.giraldo@uab.cat

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: espanyol (spa)

Grup íntegre en anglès: No

Grup íntegre en català: No

Grup íntegre en espanyol: No

Altres indicacions sobre les llengües

La docència és castellà. Alguna part es pot fer en català o en anglès.

Equip docent

Alessandro Bernardi

Laura Arago Navarro

Jordi Badia Perea

Eulalia Sandiumenge Folch

Prerequisits

L'assignatura es troba en l'àrea de teoria i pràctica de l'periodisme i acompanya l'assignatura de Fonts, Tècniques i Organització de l'Treball Periodístic. Per això exigeix que l'estudiant domine la gestió avançada de les fonts d'informació. Així mateix, l'estudiantat ha de conèixer els principis bàsics de l'escriptura periodística i els gèneres periodístics en diferents formats, així com saber utilitzar diferents eines per a la producció periodística en l'àmbit digital.

Objectius

L'assignatura de periodisme de dades es planteja l'objectiu general de desenvolupar en l'alumnat criteris i habilitats per al món del periodisme de dades a partir de la comprensió i execució de processos vinculats amb la cerca, extracció, l'anàlisi i la visualització de dades.

La assignatura, que realitza una énfasis en la informació oberta, introdueix diferents mètodes d'anàlisi i tractament de dades que poden aplicar-se a pràctiques cotidianes del periodisme com al desenvolupament d'històries, la interpretació d'una base de dades, la contextualització de la informació i la presentació interactiva dels gèneres informatius.

Tanmateix, el curs planteja els següents objectius específics:

1. Realitzar una aproximació als conceptes de Big Data, Open Data i Periodisme de Dades com tendències i realitats en la generació de la informació i com un camí per a la generació de valor afegit als processos comunicatius.
2. Capacitar als estudiants en la gestió d'aplicacions de recollida transformació, anàlisi, interpretació i presentació de dades.
3. Otorgar als estudiants eines pràctiques per interpretar bases de dades a partir d'informació estructurada.
4. Orientar les habilitats dels participants cap a la gestió i exploració de bases de dades i informació dins de canals de dades oberts, així com a partir de construccions pròpies de bases de dades.
5. Fomentar en els i les estudiants l'ús d'eines de cerca, recollida, anàlisi i visualització de dades, sota tècniques emprades pels mitjans de comunicació en l'actualitat.

Competències

- Actuar en l'àmbit de coneixement propi avaluant les desigualtats per raó de sexe/gènere.
- Aplicar l'ètica i la deontologia professionals del periodisme, així com l'ordenació jurídica de la informació.
- Buscar, seleccionar i jerarquitzar qualsevol tipus de font i document útil per a l'elaboració de productes comunicatius.
- Demostrar capacitat de lideratge, negociació i treball en equip, així com resolució de problemes.
- Dissenyar els aspectes formals i estètics en mitjans escrits, gràfics, audiovisuals o digitals, i usar tècniques informàtiques per a la representació d'informació mitjançant sistemes infogràfics i documentals.
- Introduir canvis en els mètodes i els processos de l'àmbit de coneixement per donar respostes innovadores a les necessitats i demandes de la societat.
- Que els estudiants hagin desenvolupat les habilitats d'aprenentatge necessàries per a emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia.
- Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.
- Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.
- Que els estudiants tinguin la capacitat de reunir i interpretar dades rellevants (normalment dins de la seva àrea d'estudi) per emetre judicis que incloguin una reflexió sobre temes destacats d'indole social, científica o ètica.
- Transmetre informació periodística en el llenguatge propi de cada un dels mitjans de comunicació, en les seves formes combinades modernes o en suports digitals, i aplicar els gèneres i els diferents procediments periodístics.

Resultats d'aprenentatge

1. Adequar la presentació de les notícies a les necessitats establertes per l'espai redaccional.
2. Analitzar les desigualtats per raó de sexe/gènere i els biaixos de gènere en l'àmbit de coneixement propi.
3. Buscar fonts informatives, seleccionar-les i aplicar-hi criteris de valoració crítica.
4. Buscar, seleccionar i jerarquitzar qualsevol tipus de font i document útil per a l'elaboració de productes comunicatius.
5. Comentar i editar correctament textos o altres produccions mediàtiques relacionades amb la periodística.
6. Comunicar fent un ús no sexista ni discriminatori del llenguatge.
7. Demostrar capacitat de lideratge, negociació i treball en equip, així com resolució de problemes.
8. Descriure el funcionament dels consells de redacció.
9. Elaborar notícies, cròniques i reportatges amb els seus respectius subgèneres.
10. Identificar situacions que necessiten un canvi o millora.

11. Proposar nous mètodes o solucions alternatives fonamentades.
12. Proposar noves maneres de mesurar l'èxit o el fracàs de la implementació de propostes o idees innovadores.
13. Que els estudiants hagin desenvolupat les habilitats d'aprenentatge necessàries per a emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia.
14. Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.
15. Que els estudiants sàpiguin aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.
16. Que els estudiants tinguin la capacitat de reunir i interpretar dades rellevants (normalment dins de la seva àrea d'estudi) per emetre judicis que incloguin una reflexió sobre temes destacats d'indole social, científica o ètica.
17. Reconèixer la virtualitat i els límits de la llibertat d'expressió en valorar processos informatius.
18. Tractar els fets informatius en el gènere periodístic més adequat.

Continguts

Unitat 1. La societat de les dades: Introducció a l'assignatura en la que es contextualitza la societat digital i es presenta l'univers econòmic i polític de la societat datificada.

Unitat 2. El Periodisme de Dades: Presentació del concepte, de la història i de la fonamentació del periodisme de dades en les redaccions contemporànies. Al mateix temps, s'aproxima a l'estudiant als processos i rols que intervindran en un projecte de periodisme de dades, així com als nous generadors periodístics associats a les dades.

Unitat 3. Fonts i captura de dades: Presentació de fonts obertes de dades, dels processos d'accés i sol·licituds d'informació pública i lleis de transparència. Inici del procés de cerca, descàrrega i emmagatzematge de diferents tipus de dades (formats).

Unitat 4. Processament i anàlisi de dades: Control d'eines i funcions de limpieza i anàlisi de dades per trobar històries periòdiques en la informació.

Unitat 5. Narrar amb dades: Construcció del guió d'una història periodística a partir de les dades. Què mostra, com mostrar-lo i amb quins recursos i eines?

Unitat 6. Visualització de dades: Presentació d'eines de visualització de dades per a les històries periodístiques a partir de diferents representacions i possibilitats d'interacció.

Unitat 7. Cartografia amb dades: Presentació de diferents eines i possibilitats de representació cartogràfica de la informació per a històries periòdiques basades en dades.

(*) El calendari detallat amb el contingut de les diferents sessions s'exposarà el dia de presentació de l'assignatura. Es penjarà també al Campus Virtual on l'alumnat podrà trobar la descripció detallada dels exercicis i pràctiques, els diversos materials docents i qualsevol informació necessària per a l'adequat seguiment de l'assignatura. En cas de canvi de modalitat docent per raons sanitàries, el professorat informará dels canvis que es produiran en la programació de l'assignatura i en les metodologies docents.

El contingut d'aquesta assignatura serà sensible als aspectes relacionats amb la perspectiva de gènere.

Metodologia

L'estructura de l'assignatura, en la qual es realitzen diferents activitats pràctiques, busca la interiorització de competències relacionades amb els quatre processos involucrats en el periodisme de dades (recerca, extracció, anàlisi i publicació de dades) i, al mateix temps, pretén generar una autoconsciència crítica en els estudiants sobre la societat datificada. La seva metodologia és completament pràctica. A través de les

activitats de laboratori, de tallers i de la realització de l'avaluació final, s'avalua tant el component teòric de l'assignatura, com l'aplicació pràctica dels continguts estudiats. Així, es pretén avaluar la progressió de l'aprenentatge a partir d'un conjunt de diferents activitats pràctiques sota el concepte de l'aprendre fent.

L'avaluació continuada de l'assignatura, en la qual es realitzen pràctiques puntuals i contínues de curta durada, permet realitzar un seguiment molt precís sobre l'aprenentatge i la progressió de l'estudiant. Així mateix, es treballa de forma progressiva sobre l'adquisició dels coneixements que, pas a pas, són involucrats en les pràctiques següents.

L'assignatura de Periodisme de Dades contempla tres tipus o categories d'activitats formatives:

Pràctiques de laboratori: treballs individuals o en equip en els quals es realitzen activitats pràctiques amb un lliurable puntual amb temps límit. Els estudiants han d'aplicar els coneixements, distribuir el temps i preparar els lliuraments dins de l'aula i en les hores destinades a la pràctica sota la guia de professor.

Tallers: treballs individuals o en equip en què es realitzen activitats pràctiques més extenses i amb lliurables oberts a la creativitat dels estudiants. No hi ha temps limitats a l'aula, però sí dates límits de lliurament. Els estudiants han d'aplicar els coneixements, distribuir el temps i preparar els lliuraments iniciant el seu treball dins de l'aula, però continuant-sota la modalitat d'activitats supervisades per l'equip docent.

Nota: es reservaran 15 minuts d'una classe, dins del calendari establert pel centre/titulació, per a la complementació per part de l'alumnat de les enquestes d'avaluació de l'actuació del professorat i d'avaluació de l'assignatura/mòdul.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Sessions teòriques	15	0,6	2, 4, 5, 6, 9, 13, 14, 16
Tipus: Supervisades			
Pràctiques de laboratori	30	1,2	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18
Tallers pràctics	50	2	1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18
Tipus: Autònomes			
Treball autònom: realització de lectures i seguiment de tutorials	40	1,6	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18

Avaluació

Les activitats d'avaluació són:

Activitat A:

Pràctica 1, que té un pes del 10% sobre la qualificació final

Activitat B.

Pràctica 2, que té un pes del 10% sobre la qualificació final

Activitat C.

Pràctica 3, que té un pes del 10% sobre la qualificació final

Activitat D.

Pràctica 4, que té un pes del 10% sobre la qualificació final

Activitat E.
Pràctica 5, que té un pes del 10% sobre la qualificació final
Activitat F.
Pràctica 6, que té un pes del 10% sobre la qualificació final
Activitat G:
Examen final, que tenen un pes del 30% sobre la qualificació final
Activitat H:
Controls de teoria (assistència), que té un pes del 10% sobre la qualificació final

Per poder aprovar l'assignatura, cal treure una nota mínima d'aprovatòria (5,0) a la qualificació ponderada del curs

RECUPERACIÓ: Les dues darreres setmanes del curs els estudiants que no hagin superat l'assignatura podran
D'acord amb els criteris assenyalats anteriorment, si un estudiant no realitza la recuperació, no podrà presentar-se a l'examen final.

PLAGI:

L'estudiant que faci qualsevol irregularitat (còpia, plagi, suplantació d'idees, etc.) serà sancionat.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Controls teòrics	10%	8	0,32	1, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 14, 16, 17, 18
Examen final	30%	2	0,08	1, 3, 5, 6, 8, 9, 13, 14, 15, 16, 17, 18
Pràctiques de laboratori	60%	5	0,2	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18

Bibliografia

- Abad, J. (2015). Periodismo de datos: informar en la era digital. Entrevista a Florencia Coelho. *Revista Dixit*, 22, 58-62
- Alcalde, I. (2015). *Visualización de la información. De los datos al conocimiento*. Editorial UOC.
- Bounegru, L., Chambers, L., Gary, J (Eds.). (2020). *The Data Journalism Handbook II. Towards a Critical Data Practice*. European Journalism Centre and Google News Initiative.
<https://datajournalism.com/read/handbook/two>
- Bounegru, L., Chambers, L., Gary, J. (Eds.) (2012). *The Data Journalism Handbook: How Journalists Can Use Data to Improve the News*, O'Reilly Media. <https://datajournalism.com/read/handbook/one>
- Bradshaw, P. (2017). *Scraping for Journalists. How to grab information from hundreds of sources, put it in data you can interrogate - and still hit deadlines (2nd edition)*. Leanpub
- Bradshaw, P. (2019). *Finding Stories in Spreadsheets. Recipes for interviewing data - and getting answers*. Leanpub

- Bradshaw, P., Maseda, B. (2015). *Periodismo de datos: Un golpe rápido. Cómo entrar, obtener los datos, escabullirse con la noticia... ¡Y asegurarse de que nadie salga herido!* Leanpub.
- Cairo, A. (2016). *The Truthful Art: Data, charts, and maps for communication*. New Riders.
- Cairo, A. (2017). ¿Visualización de datos: una imagen puede valer más que mil números, pero no siempre más que mil palabras. *El profesional de la información*, 26(6), 1025-1028.
- Carlberg, C. (2011). *Análisis estadístico con Excel*. Anaya.
- Charte Ojeda, F. (2016). *Excel 2016*. Anaya.
- Crucianelli, S. (2013). ¿Qué es el periodismo de datos? *Cuadernos de Periodistas*, 26. APM.
- De Vega, J. (2013). Periodista, pregúntate qué puede hacer una buena Ley de Transparencia por ti, *Fundación Cívica*.
<https://civio.es/tu-derecho-a-saber/2013/06/19/periodista-preguntate-que-puede-hacer-una-buena-ley-de-transpa>
- Elías, C. (2015). *Big data y periodismo en la sociedad red*. Síntesis.
- Fama, A. (2011). Open data. Data Journalism. Transparenza e informazione al servizio delle società nell'era digitale. Narccisa.
- Ferreras Rodríguez, E.M. (2013). Aproximación teórica al perfil profesional del Periodista de Datos. *Revista Icono 14*, 11(4), 467-481.
- Ferreras Rodríguez, E.M. (2016). El periodismo de Datos en España. *Estudios sobre el Mensaje Periodístico*, 22(1), 255-272.
- Ferrer-Sapena, A., Sánchez-Pérez, E. (2013). Open data, big data: ¿Hacia dónde nos dirigimos? *Anuario ThinkEPI*, 7, 150-156.
- Flores Vivar, J. M.; Salinas Aguilar, C. (2014). "El periodismo de datos como especialización en los medios generalistas con presencia en Internet". En: Esteve Ramírez, F., Nieto Hernández, J.C. (Eds.). *Nuevos retos del Periodismo Especializado*. Editorial Schedas. pp. 241-260.
- Flores Vivar, J.M., Carrasco Polaino, R. (2020). "Periodismo de datos y visualización". En: Sotelo González, J., Martínez Arias, S. (Eds.). *Periodismo y nuevos medios. Perspectivas y retos*. Gedisa.
- Fernández-Rovira C., Giraldo-Luque S. (2021). *La felicidad privatizada. Monopolios de la información, control social y ficción democrática en el siglo XXI*. Editorial UOC.
- Fernández-Rovira C., Giraldo-Luque S. (Eds.). *Predictive Technology in Social Media*. CRC Press. Taylor & Francis Group.
- Giraldo-Luque S., Fernández-Rovira C. (2021) Economy of Attention: Definition and Challenges for the Twenty-First Century. En: Park S.H., Gonzalez-Perez M.A., Floriani D.E. (Eds.). *The Palgrave Handbook of Corporate Sustainability in the Digital Era*. Palgrave Macmillan. pp. 283-305.
- Grassler, M. (2017). *El rol del periodista de datos en el proceso de los sistemas de gestión y de decisión pública y en la recuperación de la confianza entre el ciudadano y las instituciones públicas*. Tesis doctoral. Programa de Doctorado en Comunicación y Periodismo. Universidad Autónoma de Barcelona.
- Herrero-Solana, V., Rodríguez-Domínguez, A.M. (2015). Periodismo de datos, infografía y visualización de la información: un estudio de El País, El Mundo, Marca y El Correo. *BiD: Textos universitarios de biblioteconomía i documentació*, 34.
- Hidalgo, D., Torres, F. (2016). *La navaja suiza del reportero. Herramientas de investigación en la era de los datos masivos*. Ojo Público - Consejo de la Prensa Peruana.

- Jauset, J.A. (2007). *Estadística para periodistas, publicitarios y comunicadores* (1 ed.). Catalunya: UOC.
- Keely, T. (2020). Mind the map. Conversations with Data: #62. Datajournalism.com <https://datajournalism.com/read/newsletters/mind-the-map>
- Kirk, A. (2016). *Data visualisation: a handbook for data driven design*. Sage.
- La-Rosa, L., Sandoval-Martín, T. (2016). La insuficiencia de la Ley de Transparencia para el ejercicio del Periodismo de datos en España. *Revista Latina de Comunicación Social*, 71, 1208-1229
- Lewis, S.C. (2015). Journalism In An Era Of Big Data, *Digital Journalism*, 3(3), 321-330.
- López-García, X., Toural-Bran, C., Rodríguez-Vázquez, A.I. (2016). Software, estadística y gestión de bases de datos en el perfil del periodista de datos, *El profesional de la información*, 25(2), 286-294.
- Mayer-Schönberger, V., Cukier, K. (2013). *Big data. La revolución de los datos masivos*. Turner.
- Moore, D.S. (2005). *Estadística aplicada básica*. Antoni Bosch.
- O'Neil, C. (2017). *Armas de destrucción matemática. Cómo el Big Data aumenta la desigualdad y amenaza la democracia*. Capitan Swing.
- Patino, B. (2020). *La civilización de la memoria de pez. Pequeño tratado sobre el mercado de la atención*. Alianza.
- Pérez-Montoro, M. (2016). Visualización de información en cibermedios. *Anuario ThinkEPI*, 10.
- Renó, L., & Saad, E. (2017). Reportaje soportado por el computador: procedimientos y tecnología para el periodismo de datos contemporáneo. *Razón y Palabra*, 21(2_97), 128-141
- Sánchez-Bonvehí, C., Ribera, M. (2014). Visualización de la información en la democratización de los datos: propuestas desde el periodismo y la narratividad. *El profesional de la información*, 23(3), 311-318.
- Smith, M., Bradshaw, P., Panuccio, E., Aldhous, P. (2018). Data scraping for stories. Conversations with Data: #12. <https://datajournalism.com/read/newsletters/data-scraping-for-stories>
- Smith, M., Schwabish, J., Mekhatria, M. (2018). Favourite maps. Conversations with Data: #14. Datajournalism.com <https://datajournalism.com/read/newsletters/favourite-maps>
- Tascón, M. (2013). Introducción. Big Data. Pasado, presente, futuro. *Telos: Cuadernos de comunicación e innovación*, 95, 47-50.
- Turing, A.M. (1974). *¿Puede pensar una máquina?* Universidad de Valencia.
- Urbano, P. (2019). *Manual de autodefensa jurídica para periodistas. Cómo conocer y ejercer tus derechos*. UOC Editorial.
- VVAA. (2015). *Manual de periodismo de datos iberoamericano*. HIVOS, International Center for Journalists (ICFJ) y la Escuela de Periodismo de la Universidad Alberto Hurtado de Chile. <http://manual.periodismodedatos.org/index.php>

Programari

A l'tractar-se d'una assignatura completament pràctica el programari requerit és l'habitual per a la realització de les tasques periodístiques de producció de continguts en diferents formats.

En concret, es requereixen de les següents eines:

Programari d'edició audiovisual: DaVinci Resolve

Programari d'edició d'àudio: Audacity

Programari d'edició de textos: Word o similar

Programari d'edició d'imatges: Canva

Programari d'anàlisi de dades: Excel o similar

Programari de visualització de dades: Infogram - Datawrapper - Flourish

Programari d'edició multimèdia: Wordpress - Blogger - Wix

La Facultat disposa, així mateix, de càmeres i altres equips per a la correcta realització de les pràctiques periodístiques.

Com que l'assignatura realitzarà sessions pràctiques durant totes les seves activitats es recomana als estudiants (en cas de ser possible) portar sempre el seu ordinador portàtil a les sessions.